

CONSEIL BRUXELLOIS DES PERSONNES
EN SITUATION DE HANDICAP
BRUSSELS RAAD VOOR PERSONEN
MET EEN HANDICAP

De autonomie van personen met een handicap

VERSLAG VAN HET COLLOQUIUM

Brussels Parlement - 3 december 2025

Brussel
woning
aanpassingen
beleid
rechten
mobiliteit
handicap
tewerkstelling
bijstand
stedenbouw
bijstand
opleiding

1. Openingswoord - Stéphanie Herman, Voorzitster van de RPH → 5
2. Zelfstandig leven: conceptueel en institutioneel kader → 6
3. Getuigenissen uit het leven: stereotypen ontkrachten → 7
4. Toegankelijkheid: tewerkstelling, opleiding en stedelijke ruimte → 8
5. Persoonlijke bijstand, belangenbehartiging door lotgenoten en zelfvertegenwoordiging → 10
6. Politiek panel - Engagements en vooruitzichten → 11
7. Slotwoord - Stéphanie Herman, Voorzitster van de RPH → 13

Samenvatting

Deze reflectiedag stond in het teken van de effectiviteit van de autonomie van personen met een handicap in Brussel. De dag werd georganiseerd door de Brusselse Raad voor Personen met een handicap (RPH) ter gelegenheid van de Internationale Dag van Personen met een handicap en bracht deskundigen, verenigingen, getuigenissen uit het leven en politieke vertegenwoordigers samen rond één gemeenschappelijk doel: erkende rechten omzetten in echte autonomie.

De **eerste tussenkomsten zetten** de toon: een herinnering aan de Europese verbintenissen en het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, het benadrukken van terugkerende belemmeringen (onvoldoende toegankelijkheid van gebouwen en vervoer, complexe administratieve trajecten, paradoxen in de uitkeringen, discriminatie bij tewerkstelling) en het belichten van de Brusselse institutionele complexiteit. Uit de getuigenissen bleek dat autonomie niet betekent dat er geen hulp is, maar dat men zelf bepaalt welke ondersteuning men krijgt (wie helpt, wanneer en hoe), om zo de keuzevrijheid en sociale participatie te bewaren.

Het **tweede deel van de tussenkomsten** van de verenigingen ging over drie belangrijke thema's: de inschakeling van dove personen via aangepaste voorzieningen, de universele toegankelijkheid van gebouwen onder leiding van Cawab en de inclusie in het hoger onderwijs dankzij de impulsfondsen van Ares. In de namiddag werd dieper ingegaan op persoonlijke assistentie en zelfvertegenwoordiging (GRIP, ENIL), waarbij deze in de context van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap werden geplaatst.

Samenvatting

Het **politieke panel** besprak de noodzaak van een transversaal beleid met doelstellingen, termijnen, controles en vooral een duurzame herinvoering van het persoonlijk assistentiebudget (PAB).

Drie boodschappen komen naar voren:

1. **Autonomie is een recht en vereist middelen** - toegankelijke infrastructuur, gepersonaliseerde ondersteuning, regels voor toekenning die verenigbaar zijn met tewerkstelling;
2. **De governance moet gecoördineerd zijn en gebaseerd zijn op betrouwbare gegevens** om de non-take-up te verminderen;
3. **"Niets over ons zonder ons"**: personen met een handicap moeten centraal staan bij de diagnose, beslissingen en evaluatie. Er zijn prioriteiten vastgesteld voor 2026: het PAB opnieuw invoeren, een integraal toegankelijkheidsplan uitrollen en de middelen voor een waardig en autonoom leven waarborgen.

De Raad heeft ervoor gezorgd dat de voorwaarden voor een zo inclusief mogelijke deelname werden gecreëerd: de hele ochtend was er gebarentaalvertolking beschikbaar, er waren live ondertitels op schermen en smartphones en er was Franse-Nederlandse vertolking gedurende het hele event.

De RPH wilde deze dag in het teken stellen van **verandering**: toegankelijkheid tot norm maken en autonomie tot een echt afdwingbaar recht, door middel van diverse uitwisselingen (expertise, ervaringen, beleid) en aanbevelingen die door de publieke actoren en verenigingen kunnen worden gebruikt.

1

Openingswoord Stéphanie Herman, Voorzitster van de RPH

Stéphanie Herman stelde een heldere diagnose:

- Het voortdurend te snel doorverwijzen naar speciaal onderwijs;
- De gebrekkige toegankelijkheid van scholen en werkplekken;
- De beperkte toegang tot een waardevolle baan;
- Het gebrek aan effectieve redelijke aanpassingen;
- De paradox van een voorziening van integratie-uitkeringen die personen blootstelt aan het risico van onzekerheid zodra ze ervoor kiezen om de reguliere arbeidsmarkt te betreden.

Het cruciale punt: **werken neemt de handicap niet weg**. De voorbereiding en opvolging van de zorg, de organisatie van het vervoer en het beheer van vaak beperkte tijdschema's vormen een 'dubbele werkdag' die moet worden gecompenseerd. Huisvesting blijft een obstakel, tussen de onmogelijkheid om te huren zonder loonstrookje en uitsluiting van sociale huisvesting vanwege het inkomen, terwijl cultuur en handel ongelijk toegankelijk blijven. Vandaar een oproep om de kijk op de zaak te veranderen en toegankelijkheid te veralgemenen, zodat personen met een handicap over de middelen zouden beschikken om een fatsoenlijk leven te leiden.

2

Zelfstandig leven: conceptueel en institutioneel kader

Olga Martinez de Briones, vertegenwoordiger van de Europese Commissie, herinnerde aan het Europese kader dat ten grondslag ligt aan het beleid ten gunste van personen met een handicap. Zij benadrukte de rechten die zijn vastgelegd in het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap en in het Europees Pact voor sociale rechten, maar wees ook op de nog steeds ongunstige Europese statistieken op het gebied van inclusie. Ze benadrukte **de strategische rol van Europese fondsen als hefboomen voor de financiering van multidimensionale tussenkomsten**, waarbij toegankelijke infrastructuur, aangepaste diensten, sociale innovatie en opleiding worden gecombineerd. De Europese gidsen voor tewerkstelling werden ook voorgesteld als essentiële instrumenten om het begrip "redelijke aanpassingen" te ontrafelen en werkgevers bij de concrete uitvoering van deze rechten te begeleiden.

Louis Triaille, van de Universit  Saint-Louis en UCLouvain, beschreef vervolgens de complexiteit van het Brusselse federalisme, dat wordt gekenmerkt door het naast elkaar bestaan van Vlaams, Franstalig en bicommunautair beleid, alsook door regels inzake prioritering en niet-cumulatie die de begrijpelijkheid van de voorzieningen bemoeilijken. Hij illustreerde deze kwetsbaarheden aan de hand van het voorbeeld van het persoonlijk assistentiebudget (PAB), waarvan de bewogen geschiedenis en de huidige bedreigingen "beschermingslacunes" aan het licht brengen wanneer voorzieningen worden afgeschaft of slecht worden overgeheveld. Hij **pleit voor een transformatieve benadering van de sociale diensten**, waarbij wordt afgestapt van een medische visie op handicap, **en voor een betere coördinatie tussen de verschillende bestuursniveaus** om de continuïteit van de rechten te waarborgen en elke herinstitutionalisering te voorkomen.

3

Getuigenissen uit het leven: stereotypen ontkrachten

De getuigenissen van **Paul Van Walleghem**, **Mathilde Cotman** en **Alice Jorge** gaven een menselijke dimensie aan de behandelde thema's. Ze brachten de aanhoudende spanning aan het licht tussen enerzijds innovatieve technische hulpmiddelen die meer autonomie beloven, en anderzijds de organisatorische afhankelijkheid die blijft bestaan wanneer menselijke hulp gestandaardiseerd en rigide blijft.

Paul identificeert drie pijlers van zijn zelfstandig leven: de toegankelijkheid van de woning, technische hulpmiddelen en menselijke hulp die via een persoonlijk assistentiebudget (PAB) door de persoon met een handicap wordt gekozen en gecontroleerd en niet door de collectieve logica van geïnstitutionaliseerde diensten wordt opgelegd. Hij voegt eraan toe dat hij dankzij zijn [master](#) in sociologie het begrip grote afhankelijkheid heeft kunnen ontmantelen en heeft kunnen breken met het gangbare idee dat afhankelijkheid het tegenovergestelde is van autonomie.

Mathilde vertelde vervolgens over haar traject, dat wordt gekenmerkt door het geduldig opbouwen van autonomie: geleidelijk leren, begeleid wonen en de mogelijkheid om samen te leven met een partner. Alice benadrukte van haar kant met name de concrete impact van de door de thuiszorg opgelegde uren op het vermogen om een studentenleven, beroepsleven en sociaal leven te leiden, waarmee ze illustreerde hoe essentieel de flexibiliteit van de begeleidingsbehoeften voor een effectieve inclusie is.

Uit hun getuigenissen komt duidelijk een rode draad naar voren: **autonomie** betekent niet "zich alleen erdoorheen slaan", maar **is gebaseerd op de mogelijkheid om te beslissen wie helpt, wanneer en hoe, op een gepersonaliseerde en respectvolle manier**. Deze benadering is onontbeerlijk om elke vorm van gedwongen institutionalisering te voorkomen, zelfs wanneer deze zich verschuilt achter voorzieningen die als modern worden voorgesteld.

4

Toegankelijkheid: tewerkstelling, opleiding en stedelijke ruimte

De organisatie ***Info-Sourds Asbl*** heeft de uitdagingen in verband met tewerkstelling en opleiding voor doven onder de aandacht gebracht. Ze heeft gewezen op **de noodzaak van tweetalig onderwijs, waarbij de Belgische Franstalige gebarentaal (LSFB) en het Frans worden gecombineerd**, en van een pedagogie die aan de specifieke behoeften van dove leerlingen is aangepast.

Opleidings- en begeleidings-voorzieningen moeten worden ontworpen door en voor doven, om de relevantie en doeltreffendheid ervan te waarborgen.

De vraag naar deze diensten neemt echter sterk toe, terwijl de budgetten gelijk blijven, wat de effectiviteit van de professionele en sociale inschakeling in gevaar brengt.

4 Toegankelijkheid: tewerkstelling, opleiding en stedelijke ruimte

Wat **de toegankelijkheid van gebouwen** betreft, heeft **Cawab** eraan herinnerd dat toegankelijkheid een fundamentele voorwaarde voor inclusie is. Ondanks het bestaan van normen voor nieuwbouw en renovaties, **ontsnappen bestaande gebouwen en talrijke openbare diensten nog steeds aan systematische verplichtingen**. De controles blijven ontoereikend, wat de daadwerkelijke uitvoering van de rechten belemmert. Het voorstel is duidelijk: welomschreven doelstellingen, bindende termijnen en specifieke budgetten vaststellen en tegelijkertijd doeltreffende controlemechanismen invoeren, waarbij men zich door de goede praktijken van onze Europese burens laat inspireren.

Tot slot ging **Ares** in op de vooruitgang die in het hoger onderwijs is geboekt dankzij impulsfondsen, waarmee concrete projecten konden worden gefinancierd, zoals de aanleg van paden voor personen met beperkte mobiliteit, de plaatsing van aangepaste bewegwijzering, de inrichting van toegankelijke toiletten, de uitrusting van lokalen en de aanschaf van inclusief lesmateriaal. Deze initiatieven vallen onder een streng kader van audits, begrotingen en beoordelingen door een jury, waardoor de kwaliteit en duurzaamheid van de tussenkomsten worden gewaarborgd. Het doel is om de bestaande tekortkomingen te verhelpen en inclusie op lange termijn te waarborgen **door campussen om te vormen tot ruimtes die echt voor iedereen toegankelijk zijn**.

5

Persoonlijke bijstand, belangenbehartiging door lotgenoten en zelfvertegenwoordiging

Het getuigenis van **Sofie De Schryver** illustreerde **het belang van persoonlijke en voortgezette bijstand op het vlak van communicatie, mobiliteit, afspraken en sociaal leven**. Deze bijstand, die wordt verleend door assistenten die door de persoon zelf worden gekozen en opgeleid, vormt de rode draad in een zelfbepaald leven, waardoor studeren, werken en ten volle deelnemen aan de samenleving mogelijk wordt.

De aanpak die **de vzw GRIP** via **Katrijn Ruts** voorstelde, is verankerd in artikel 19 van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, dat het recht op zelfstandig leven en deelname aan de samenleving bekrachtigt. De **belangrijkste principes** zijn onder meer **financiering op basis van behoeften, controle door de persoon zelf, opleiding van assistenten door de gebruiker, geen verplichting om een assistent te delen, en ondersteuning bij de besluitvorming wanneer dat nodig is**. De constatering is echter zorgwekkend: wachtlijsten, ontoereikende budgetten en risico's van herinstitutionalisering. GRIP roept derhalve op tot een duidelijke strategie en middelen die op de uitdagingen zijn afgestemd.

Tot slot herinnerde **Nadia Haddad (ENIL)** aan de pijlers van zelfstandig leven: zelfbeschikking, zelfvertegenwoordiging, deinstitutionalisering en passende ondersteuning. Deze pijlers hebben betrekking op essentiële domeinen zoals vervoer, huisvesting, onderwijs, informatie, inkomen, tewerkstelling, belangenbehartiging, zorg, justitie en digitalisering. Ze **benadrukte ook het belang om centra voor zelfstandig leven te promoten, die door gebruikers worden geleid**, om zo concrete oplossingen te ondersteunen en te verdedigen die op rechten en niet op liefdadigheid zijn gebaseerd.

6

Politiek panel Engagementen en vooruitzichten

In aanwezigheid van:

Aurélie Czekalski (MR) - Karine Lalieux (PS) - Imane Belguenani (Open VLD) - Ilyas Mouani (Vooruit)

Het panel erkende dat **het Brussels Gewest een aanzienlijke achterstand op het gebied van toegankelijkheid**, tewerkstelling en cultuur heeft, en benadrukte de noodzaak van een transversale aanpak waarbij alle ministeries zijn betrokken. Tijdens de uitwisselingen kwamen verschillende belangrijke punten aan bod:

- **Tewerkstelling:** debat over de doeltreffendheid van quota versus stimulansen om de tewerkstelling van personen met een handicap te bevorderen.
- **Toegankelijkheid van het vervoer:** verbetering van de infrastructuur (liften, aangepaste perrons, bussen met lage vloer) en gewaarborgde continuïteit van de dienstverlening.
- **Toegankelijkheid van gebouwen:** wettelijke verplichting met effectieve controles om inbreuken te voorkomen.
- **Persoonlijk assistentiebudget (PAB):** beschouwd als een absolute noodzaak om autonomie te waarborgen.

6

Politiek panel Engagementen en vooruitzichten

In aanwezigheid van:

Aurélie Czekalski (MR) - **Karine Lalieux** (PS) - **Imane Belguenani** (Open VLD) - **Ilyas Mouani** (Vooruit)

De zaal heeft de verantwoordelijken met klem op **een aantal bezorgdheden** gewezen: de aangekondigde afschaffing van het PAB op 1 januari 2026, de achteruitgang van de taxibusdiensten, de negatieve gevolgen van de niet-gecompenseerde bevoegdheidsoverdrachten en het gebrek aan betrouwbare statistieken om het beleid te sturen.

In reactie hierop **hebben de verkozenen verschillende toezeggingen gedaan**:

- Prioriteit geven aan sectoren die verband houden met handicaps, ondanks de budgettaire beperkingen.
- Toegankelijkheid systematisch in de begrotingen van het sectorale beleid integreren.
- De administratieve procedures verduidelijken om de non-take-up van rechten te verminderen.

Er werd een consensus bereikt over **de invoering van een ambitieus transversaal plan** met cijferdoelstellingen, precieze termijnen en strenge opvolgingsmechanismen om de effectieve tenuitvoerlegging van de rechten te waarborgen.

7

Slotwoord

Stéphanie Herman, Voorzitster van de RPH

Ter afsluiting van het colloquium benadrukte **Stéphanie Herman, Voorzitster van de RPH**, nogmaals met klem dat **autonomie een grondrecht is**, wat gedurende de hele dag door de getuigenissen van personen met een handicap werd gedragen. Ze wees erop dat deze stemmen, die vaak te weinig worden gehoord, heel duidelijk hebben aangegeven dat er dringend een einde moet komen aan de verkeerde bezuinigingen en de herhaalde excuses die de daadwerkelijke toegang tot de rechten belemmeren. Voor haar is het toegankelijk maken van het ontoegankelijke niet langer een abstract streven, maar een dringende noodzaak. Ze benadrukte dat het niet aan personen met een handicap is om de last van hun handicap te dragen, maar wel degelijk aan de samenleving om gelijke kansen te waarborgen. De tijd van analyses en werkgroepen is ruimschoots voorbij, en ze riep op om eindelijk tot actie over te gaan.

De Voorzitster formuleerde vervolgens drie prioritaire verzoeken voor 2026, die absoluut noodzakelijk zijn om een zelfstandig leven en volledige participatie van de betrokken personen te waarborgen. Zo eiste zij in de eerste plaats **de herinvoering van het persoonlijk assistentiebudget vanaf 1 januari 2026**, dat een essentieel instrument is om iedereen in staat te stellen zijn dagelijks leven naar zijn werkelijke behoeften in te richten. Vervolgens vroeg zij om de een integraal toegankelijkheidsplan in alle sectoren in te voeren, waarbij zij erop wees dat het absurd is om mensen aan te moedigen om te werken, een opleiding te volgen of zich voor de samenleving in te zetten als die samenleving structureel ontoegankelijk blijft. Tot slot eiste ze dat **personen met een handicap de nodige middelen zouden krijgen om waardig te leven en ten volle aan de samenleving bij te dragen**, net als elke andere burger.

Tot slot bevestigde zij nogmaals dat de verwachte verandering enkel zal kunnen plaatsvinden als de mening en expertise van personen met een handicap volledig worden erkend en zij centraal bij alle beleidsbeslissingen worden gesteld.